

ZINĀŠANU EKONOMIKA LATVIJAS LAUKU UN REĢIONU DZĪVOTSPĒJAI

Zināšanu ekonomika Latvijas lauku un reģionu dzīvotspējai

Valsts pētījumu programma EKOSOC-LV
Jelgava: Jelgavas tipogrāfija, 2018.

Valsts pētījumu programmas (VPP) EKOSOC-LV projekta 5.2.3. “Lauku un reģionālā attīstība zināšanu ekonomikas kontekstā” ietvaros izdotā monogrāfija “Zināšanu ekonomika Latvijas lauku un reģionu dzīvotspējai” ir Latvijas Lauksaimniecības universitātes (LLU), Daugavpils Universitātes (DU), Ventspils Augstskolas (VeA) un Vidzemes Augstskolas (ViA) zinātnieku kopdarbs. Projekta izpildītāju sastāvs iezīmē šī veikuma starpdisciplināro un visus valsts reģionus aptverošo raksturu.

Pētījumu aktualitāti nosaka apstākļi, ka, ik gadu strauji pieaugot pēcindustriālās un zināšanu ekonomikas nozīmei, Latvijas ekonomikā ir nepieciešamas strukturālās pārmaiņas. Politiskajā dienaskārtībā ir pāreja uz produktīvu ekonomiku, kurā katra darba vieta rada arvien lielāku pievienoto vērtību, tehnoloģiskais process dod iespēju mainīt

darba, ražošanas un tirdzniecības raksturu arī tradicionālajās ekonomikas nozarēs, un lauku vidē noris ekonomiskās darbības dažādošanas process. Līdz šim VPP projektam ar jauno situāciju saistītie jautājumi Latvijā lauku un reģionu kontekstā nebija pietiekami pētīti. Projektā izstrādātā un monogrāfijā izmantotā viedās specializācijas koncepcija dod jaunu skatījumu uz lauku un reģionu attīstības perspektīvu. Darbā parādītajiem pētījumu rezultātiem ir gan zinātniska, gan praktiska nozīme.

Monogrāfija veidota tādējādi, ka tiek atspoguļotas ekonomiskās izaugsmes tendences Latvijā kā lauku dzīvotspējas faktors un tālāk sniegts priekšstats par tautsaimniecības transformācijas procesiem un rezultātiem katrā Latvijas reģionā — Kurzemē, Vidzemē, Latgalē, Zemgalē un Pierīgā. Grāmatas noslēgumā ir dotas tautsaimniecības

transformācijas vadlīnijas Latvijas lauku telpas viedajai attīstībai, kā arī ievietots apkopojums par projektā tapušajām zinātniskajām publikācijām, līdzdalību un ziņojumiem konferencēs. Tāpēc izdevumu jo īpaši ieteicams izmantot pašvaldību darbā, politiķiem, augstskolu mācībspēkiem un studentiem, esošajiem un topošajiem zinātniekiem.

Latvijas Pašvaldību savienības priekšsēdis Gints Kaminskis monogrāfijas priekšvārdā izcēlis pašvaldību lomu lauku telpas pārveidē, attīstot visus viedās attīstības elementus — viedos iedzīvotājus, viedos resursus, viedo pārvaldību un viedo ekonomiku. Pašvaldību ietekme ir izšķirīga jaunas domāšanas ieviešanā un izplatībā, tām nepieciešama sadarbība ar augstskolām, zinātniekiem, uzņēmējiem, ir jāattīsta vide, kurā iedzīvotāji vēlētos dzīvot un darboties. Kā liecina zinātnieku pētījumi un monogrāfija, orientācija uz zināšanu ekonomiku, tās attīstību lauku vidē jau ir realitāte, nedrīkst ļaut uzvarēt nihilistiskajai attieksmei pret lauku attīstības perspektīvu.

Latvijā līdz šim nepietiekami resursi tiek novirzīti zinātniskajiem pētījumiem un zi-

nātnisko pētījumu ieviešanai. Atšķirībā no citiem ekonomikas sektoriem, tieši zināšanu ekonomikai nepieciešams lielāks valsts un pašvaldību atbalsts, jo tirgus spēki patstāvīgi nenodrošina atbilstošus uzņēmēju un darbaspēka resursus. Monogrāfija rosinās meklēt atšķirīgas iespējas zināšanu ekonomikai katrā teritorijā.

VPP EKOSOC-LV un projekta 5.2.3. vadītāja, monogrāfijas galvenā redaktore akademiķe Baiba Rivža ievadā uzsvērusi, ka laukiem joprojām līdzās ekonomiskajai nozīmei ir arī vides, sociālā un kultūrvēstures nozīme. Tāpēc jo svarīgāk, lai netiktu zaudēts Latvijas lauku dzīvīgums (*Vitality*) un lai tas pāraugtu ilgstošā lauku dzīvotspējā (*Viability*). Bet laukiem ir jāmainās, pārveidojoties gan tradicionālajām nozarēm un nodarbēm, gan ienākot jaunām saimniekošanas jomām un tehnoloģijām. Tas prasa izglītošanos un kvalificētu darbaspēku, no kā arī cēlies apzīmējums jaunajam saimniekošanas veidam — zināšanu ekonomika. Šī monogrāfija ar situācijas izpēti un darbības virzienu iezīmēšanu tam ir pietuvinājusies.

Dr. oec., Dr. phys. **Māris Pūķis**